

РОЗМОВНИЙ ЖАНР НА ЕСТРАДІ: ФЕНОМЕН М. ЖВАНЕЦЬКОГО

Мета статті – проаналізувати основні етапи становлення та окреслили перспективи мистецтвознавчого дослідження творчого шляху Михайла Жванецького, зокрема в контексті формування нового виду розмовного жанру на естраді – стендапу. **Методологія** дослідження ґрунтується на міждисциплінарному поєднанні мистецтвознавчого і бібліографічного підходів. Використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, описовості, сходження від конкретного до загального. **Наукова новизна.** Публікація є першою спробою аналізу творчості М. Жванецького в українському мистецтвознавстві. **Висновки.** Яскравим представником розмовного жанру на естраді вже більше півстоліття є М. Жванецький, дослідженню творчості якого приділяється мало уваги. Сьогодні М. Жванецького можна вважати не просто класиком розмовного жанру на естраді, а й майстром стендап-комедії. І все це завдячуючи дотепності висловлювань, гостроті й парадоксальності світовідчуття, спостережливості, глибокій прозорливості та життєвій мудрості їх автора. Основний секрет його творчої лабораторії у імпровізації і живому діалозі з глядачем. Крім того, аналіз його творчого шляху дає підстави вважати, що найбільшу роль у формуванні його творчого феномена відіграли нерозривний зв'язок зі своєю батьківщиною, вплив т.зв. "одеського гумору" та співпраця з відомими представниками розмовного жанру – А. Райкіна, В. Ільєнка, Р. Карцева.

Ключові слова: М. Жванецький, розмовний жанр на естраді, стендап, сатира, автор.

Старшой Алексей Владимирович, соискатель Киевского национального университета культуры и искусств

Разговорный жанр на эстраде: феномен М. Жванецкого

Цель статьи – проанализировать основные этапы становления и очертить перспективы искусствоведческого исследования творческого пути Михаила Жванецкого, в частности в контексте формирования нового вида разговорного жанра на эстраде – стендапа. **Методология** исследования основана на междисциплинарном сочетании искусствоведческого и библиографического подходов. Используются общенаучные методы анализа, синтеза, описательности, сходжения от частного к общему. **Научная новизна.** Публикация является первой попыткой анализа творчества М. Жванецкого в украинском искусствоведении. **Выводы.** Ярким представителем разговорного жанра на эстраде уже более полувека является М. Жванецкий, исследованию творчества которого уделяется мало внимания. Сегодня М. Жванецкого можно считать не просто классиком разговорного жанра на эстраде, но и мастером стендап-комедии. И все это благодаря остроумию высказываний, остроте и парадоксальности мироощущения, наблюдательности, глубокой прозорливости и жизненной мудрости их автора. Основной секрет его творческой лаборатории в импровизации и живом диалоге со зрителем.

Ключевые слова: М. Жванецкий, разговорный жанр на эстраде, стендап, сатира, автор.

Starshoi Olexsii, Researcher, Kyiv National University of Culture and Arts

Conversational genre on the stage: the phenomenon of M. Zhvanetsky

The purpose of the article is to analyze the main steps of creation and outline the prospects of the art research in the creative way of M. Zhvanetsky. The **methodology** of the study is based on an interdisciplinary combination of art criticism and bibliographic approaches. General scientific methods of analysis, descriptiveness and underneath are used. **Scientific novelty.** Publication is the first attempt to analyze the work of M. Zhvanetsky in Ukrainian art history. **Conclusions.** M. Zhvanetsky is a vivid representative of the conversational genre on the stage for more than half a century, and, unfortunately, little attention has been devoted to the study of his work. Today M. Zhvanetsky can be considered not only a classic of the typical genre on the stage, in particular, speaking but also a master of standup-comedy. And all of this is due to the wit of statements, the acuteness and paradox of worldview, observation, profound insight and the wisdom of life of their author. The main secret of his creative laboratory in improvisation and live dialogue with the viewer.

Key words: M. Zhvanetsky, conversational genre on stage, satire, standup, author.

Постановка проблеми. У самому понятті розмовний жанр фактично розкрито і його змістовне наповнення: це жанр, пов'язаний зі словом. До нього відносять: конференс (сольний і парний), інтермедію, естрадну розповідь, монолог, фейлетон, буриме, естрадний діалог, сценку, мовну пародію, куплет, репризу, каламбур, декламацію, мелодекламацію, монолог в образі, сатиричний дует і под. Різновиди розмовного жанру постійно доповнюються новими формами, як, наприклад, такими популярними на сьогодні розмовними сценічними виступами, як скетч, стендап, мікромініатюра, яка є інсценізацією анекдоту і под.

Особливим різновидом естрадного слова є музично-розмовні жанри, до яких належать частівка, куплети, музична мозаїка, шансонетка, музичний фейлетон, музична пародія. Зрозуміло, що основна роль у них також належить слову, а музика вже лише доповнює основне дійство, слугує своєрідним тлом і оформленням, яке додає виступу своєрідної яскравості і живості.

Позаяк, як зазначає М. Каган, особливою рисою мистецтв "живого слова" є вплив на "характер їх естетичного сприйняття, і їх комунікативну роль у культурному житті людства" [2, 335], це вимагає від розмовного жанру звернення до найбільш актуальних суспільних тем, які викликають у глядачів

широкий спектр емоцій. Тому розмовний жанр, як і естрада загалом, – це вид мистецтва, який перебуває у постійному русі, а відповідно – у трансформаційному пошуку, активно реагуючи і на суспільно-культурні зміни, і на глядацькі преференції. Відтак розмовний жанр на сьогодні стає чи не найбільш затребуваним різновидом сценічного мистецтва, що й актуалізує його дослідження.

Ступінь наукової розробки. Яскравим представником розмовного жанру на естраді вже більше півстоліття є Михайло Жванецький, дослідженню творчості якого, на жаль, приділяється мало уваги, зокрема в українській науці.

При цьому загальнотеоретичних та методологічних аспектів проблем, які стосуються розмовного жанру, торкаються у своїх працях В. Ардов, О. Донченко, Ф. Селіванов, І. Набатов, М. Смирнова, О. Смикова, Л. Столович, М. Каган, Н. Колпаков, Н. Соколов, О. Мешков, А. Кулігіна та ін. Утім, праць, присвячених безпосередньо творчості Михайла Жванецького, вкрай небагато. Так, найбільш ґрунтовним дослідженням є дисертаційна робота російської авторки А. Трач "Феномен М. М. Жванецького: жанровий і прагмалінгвістичний аспекти" [14], однак вона є дослідженням філологічного спрямування. Серед українських напрацювань вдалося відшукати тільки публікації Г. Томіліної [12; 13], які, однак, також мають філологічно-лінгвістичне спрямування.

Основою дослідження творчості М. Жванецького, без сумніву, можна вважати його праці, видані в різні роки, серед яких найбільш ґрунтовною є 5-томний "Збірник творів М. Жванецького" [1], а також спогади сучасників та колег по естрадному "цеху". Низку статей та інтерв'ю можна віднайти в ЗМІ, однак вони не є науковими публікаціями.

Отже, відсутність насамперед наукових публікацій актуалізує дослідження творчості М. Жванецького, зокрема в мистецтвознавчому аспекті. Мета статті – проаналізувати основні етапи становлення та окреслити перспективи мистецтвознавчого дослідження творчого шляху Михайла Жванецького, зокрема в контексті формування нового розмовного жанру на естраді – стендапу.

Виклад матеріалу. Найбільшого поширення і популярності на початку ХХ століття набув естрадний монолог, який буває сатиричним, ліричним, гумористичним. Саме у жанрі сатиричного монологу виступає Михайло Жванецький, на думку якого, почуття гумору – це поняття розтягне, позаяк існує і дотепність, і гострослів'я. Саме перше поняття складніше і вимагає життєвого досвіду, мудрості. Також сатирик зазначає, що його основне прагнення, щоб на концерти глядачі приходили мислити і сміятися, а не просто "поржати". Саме в цьому, на наше переконання, і криється секрет успіху письменника, особливо у здатності впливати на громадську думку.

Як згадує О. Кучкіна: "Хто ви – читець, актор чи письменник? Я відповідаю: Жванецький. І жанр – Жванецький. Насправді це якась дивовижна форма" [4].

Особливістю естрадного сатиричного монологу є його безпосередня пов'язаність з літературним твором, який, зрозуміло, повинен мати свого автора-літератора. Саме літературний талант автора поряд з акторською майстерністю виконавця забезпечують сатиричному монологу успіх на естрадній сцені.

Серед перших авторів сатиричних монологів, які водночас були і виконавцями номеру, відомі конферансьє М. Смирнов-Сокольський, Г. Афонін, І. Набатов, І. Горбунов. Їх по справедливості можна вважати засновниками розмовного жанру на теренах Російської імперії. Як виконавці естрадного фейлетону вони були неперевершеними розповідачами, майстерність яких стала еталоном для майбутніх виконавців у цьому жанрі. Вони фактично досягли ефекту подолання межі між письмовою та усною формами своїх творів.

Дослідники зазначають, що принципи словесно-сислової гри, які характерні для творчості М. Жванецького, як і низки інших естрадних авторів, походять ще від забав скоморохів, ярмаркових розваг, що згодом знайшло продовження у творчості групи письменників і діячів культури Об'єднання реального мистецтва, яке існувало в 1927р. – на початку 1930-х років у Ленінграді. Серед них такі відомі імена, як Д. Хармс, М. Заболоцький, О. Введенський, І. Бахтерев та ін.

Наприкінці 70-х років ХХ ст. в СРСР вийшла програма "За кулісами сміху", яка мала форму концерту, сценарій якого складався виключно з виступів різноманітних авторів творів.

Щоправда, варто зазначити, що тривалий час авторів літературних творів для естради не приймали в лави "справжніх" письменників. Однак на початку 80-х років ХХ ст., після створення Всесоюзного, а згодом Всеросійського об'єднання авторів, почалося їх визнання як письменників, що фактично "узаконило" цей вид літературної діяльності. Тоді ж літератор змогли вийти на естрадну сцену в ролі повноцінних авторів і виконавців своїх творів. Також саме у цей період їх виступи на сцені стали масовими та в майбутньому визначили популярність цього різновиду розмовного жанру серед глядачів.

Найулюбленіші у 80-х роках ХХ ст. програми "Сезон сміху", "Пролетаючи над гніздом психушки", "Ширше рот" складалися з куплетів і частівок М. Коклюшкіна, М. Жванецького, М. Мішина, В. Перцова, Г. Горіна.

Важливою специфічною ознакою естрадного текстово-розмовного матеріалу є насамперед його комічність. Л. Столович зазначає, що комічне – це самовикриття явищ і людей, виявлення їх справжнього ціннісного значення, яке проявляється в ницості, антицінностях. Це віднаходження протиріччя і контрасту між явищем та його окремими аспектами, які мають негативний ціннісний потенціал, і спра-

вжніми загальнолюдськими цінностями. Різновидами комічного є гумор і сатира. При цьому гумор – це найбільш життєствердний і складний за відтінками вид комічного. У ньому серйозне висловлюється з посмішкою, і навіть в незначному завжди проглядається щось важливе і глибоке. Сміх, викликаний гумористичним твором, лише підкреслює недосконалість життєвого явища. Сатира – найбільш нещадний засіб висміювання недосконалості світу і людських пороків [11, 262].

Щодо власне комічного, то в творчості М. Жванецького представлена вся його палітра – гумор, сатира, іронія, сарказм. Також особливістю творчості М. Жванецького є їх тісне поєднання з ліричним контекстом, що дає автору і виконавцю змогу повно, об'ємно і різностороннє зображувати навіть найбільш складні явища. Поєднання таких, здавалося б, непоєднуваних жанрів, продиктовано необхідністю художньої експресивності й, відповідно, переконливості. Крім того, сатира в поданні М. М. Жванецького – це явище більш м'яке в порівнянні з тими класичними визначеннями, які подаються у словниках. На думку письменника, основне місце у його творчості займає гіркий сміх, сміх крізь сльози. Гумор його творів – це гумор інтелектуальний, тобто глибока і серйозна думка, прихована під маскою смішного. Тому сміх у Жванецького – добродушний, поблажливий, іронічний, викривальний [14].

Коротко зупинимось на основних віхах життя і творчості М. Жванецького, які відіграли найбільшу роль у його становленні як автора і виконавця.

Михайло Михайлович народився 6 березня 1934 р. в м. Одеса. І хоча його творчість у майбутньому була тісно пов'язана з радянською, а згодом російською естрадою, М. Жванецького можна вважати українським виконавцем, позаяк його виступи вирізняє особливий гумор, сповнений одеського колориту. Недарма М. Жванецький є президентом Всесвітнього клубу одеситів – громадської організації, яка об'єднує всіх, незалежно від місця проживання, віку, національної приналежності і політичних переконань, хто любить Одесу і відчуває себе одеситом. Так письменник не втрачає зв'язків зі своїм корінням і продовжує визнавати Україну своєю батьківщиною.

Про його тісний зв'язок з Україною свідчить низка відзнак, зокрема звання "Почесний громадянин Одеси" (17 лютого 1994 р.), звання "Народний артист України" (1999 р.). Рішенням сесії Одеської міської ради від 5 квітня 2009 р. бульвар Мистецтв (колишній Комсомольський бульвар) в місті перейменовано у бульвар Михайла Жванецького в честь 75-річчя від дня його народження. Також популярною у туристів є скульптурна композиція в Одесі, відкрита на честь популярного письменника-сатирика в Саду скульптур.

Влітку 2015 р. за активну громадську позицію Міністерство культури України включило сатирика в "білий список" артистів, які підтримують територіальну цілісність України і виступають проти агресії [5].

Михайло Михайлович закінчив факультет механізації портів Одеського інституту інженерів морського флоту. Після закінчення інституту працював механіком по кранам в Одеському порту разом з відомим майбутнім коміком В. Ільченком, знайомство з яким відбулося у 1954 р.

Показово, що літературний жанр письменника не надто цікавив, оскільки здобуття відповідної освіти ним навіть не передбачалося. Так, він спробував вступити на суднобудівний факультет, однак потрапив на механізаторський. Хоча саме у студентські роки автор почав брати активну участь у самодіяльності, почав писати мініатюри та монологи, які часто сам і виконував, організувавши при інституті театр мініатюр "Парнас-2". Він користувався популярністю у місті.

Михайло брав активну участь у роботі театру, грав на сцені і виступав ведучим на концертах разом з В. Ільченком. Перші постановки М. Жванецького були більше сумними, ніж смішними.

У 1958 р. М. Жванецький знайомиться з Романом Карцевим (Р. Кац), який у 1960 р. починає виступати в "Парнасі-2", де також знайомиться зі своїм на довгі роки незмінним сценічним партнером В. Ільченком. До речі, дружба двох відомих одеситів зберігається і донині: Р. Карцев і сьогодні є актором театру, який очолює М. Жванецький. На жаль, В. Ільченко помер у 1992 р.

Згодом, у 1963 р., письменник знайомиться з Аркадієм Райкіним, який приїхав до Одеси на гастролі з Ленінградським театром мініатюр. А. Райкін включає твори М. Жванецького в репертуар свого колективу, а у 1964 р. запрошує його переїхати до Ленінграда і очолити літературну частину свого театру. Як пояснював Райкін, театр мав особливий підхід до відбору матеріалів для своїх вистав [8]: "Матеріал повинен бути актуальним, смішним, лаконічним, образним і водночас облагороджувати душу і свідомість глядача". Отже, літературні твори М. Жванецького повністю відповідали цим параметрам.

Як автор Ленінградського театру мініатюр письменник відчув на собі і своїй творчості всю дію радянської цензури. Недарма вважають, що в СРСР його літературні твори були найбільш наближені до ідеї альтернативного мистецтва, як і вірші Є. Євтушенка, А. Вознесенського та ін. Письменник читав свої короткі монологи та діалоги на закритих вечорах у Домах творчої інтелігенції.

Фактично, знайомство з А. Райкіним принесло першу справжню популярність сатирику, адже він не тільки включив його твори до своїх концертів, а й у 1969 р. навіть започаткував у театрі програму "Світлофор", сценарій якої складався виключно з творів М. Жванецького.

У театрі А. Райкіна письменник продовжує співпрацювати з В. Ільченком та Р. Карцевим, які виконали близько трьохсот його творів. Серед улюблених виконавців автора такі відомі артисти, як А. Райкін, С. Юрський, Л. Гвоздікова, Л. Поліщук.

Згодом одесити покидають театр А. Райкіна і починають виступати самостійно.

У 1969 р. у Москві проходить четвертий Всесоюзний конкурс артистів естради, в якому Жванецький бере участь разом з Ю. Карцевим і В. Ільченко. Конкурс відбувався у три етапи, і на кожному в колективі був новий репертуар, хоча всі інші виконавці повторювали те ж, що показували на першому, а якщо йшли далі – з тією ж програмою виступали і на третьому етапі. Артисти займають друге місце.

Директор "Укрконцерту", виконуючи бажання П. Шелеста, який власноруч замінив у програмі святкового концерту дует Тимошенко і Березіна на дует Карцева і Ільченко, запрошує артистів переїхати до Києва, але вони відмовляються і залишаються в Одесі.

У 1970 р. Михайло Михайлович разом з Ю. Карцевим і В. Ільченко створюють Одеський театр мініатюр, який випустив три програми: "Як пройти на Дерибасівську", "Зустрілися і розбіглися", "Щиро ваш". Показово, що виступи театру часто заборонялися владою.

Михайло Жванецький працює в Одеській філармонії артистом розмовного жанру, а згодом отримує запрошення в Московський театр мініатюр на посаду помічника головного режисера. Декілька років Михайло Михайлович був режисером-постановником Державного концертно-гастрольного об'єднання "Росконцерт". Пізніше був запрошений до видавництва "Молода гвардія" літературним співробітником. У 1978 р. він був прийнятий до Спілки письменників.

У 1988 р. трійка друзів створює Московський театр мініатюр, незмінним художнім керівником якого стає М. Жванецький. З 1991 р. під його керівництвом виходив іронічний журнал "Магазин", більше відомий як "Магазин Жванецького".

Михайло Михайлович упорядкував напрацювання своїх виступів у своєрідну антологію, яка склала 5 томів "Збірника творів Михайла Жванецького", чотири з яких вийшли 2001 р. до 65-річчя письменника у видавництві "Время". П'ятий том одержав назву "XXI ст.". Також серед найвідоміших книг і збірників автора "Моя Одеса", "Коли потрібні герої", "Зустрічі на вулиці", "Одеські дачі" та ін.

І хоча сьогодні маестро вже за вісімдесят, він залишається на сцені і користується незмінною популярністю.

У Михайла Михайловича багато відомих монологів-мініатюр, серед яких "Авас", "Дефіцит", "Вік техніки", "В грецькому залі", "Подруги", "Міста", "Тільки приємне", "Як лікують людей похилого віку", "На складі", "Про виховання", "Вночі", "Біля каси", "Як жартують в Одесі".

М. Жванецький вимагає особливого підходу до своєї творчості, адже його виступи не орієнтовані лише на те, щоб викликати сміх, а тому їх дослідження вимагає врахування низки складових. Так, виступи письменника мають особливий темп, ритм, впізнавану на слух мовну манеру подачі матеріалу, яка водночас демонструє феноменальне володіння і розуміння всього розмаїття і літературної, і розмовної мови. Розмова, як кажуть, "дає уявлення". Бо він не розмовляє, він "дає розмову". Його можна не любити, але не визнати за ним вміння заволодіти аудиторією не можна [4].

Останнім часом чи не найбільш популярною серед глядачів стала така форма комедійного виступу перед живою аудиторією, як стендап-комедія (від. англ. Stand-up comedy). Серед інших розважально-естрадних жанрів її вирізняє те, що виступаючий на сцені спілкується з глядачами на актуальні теми, жартує, імпровізує, поводить себе вільно і невимушено.

У репертуар стендап-коміків, як правило, входять авторські монологи (routines) і короткі жарти (one-liners). От жартів у письменника М. Жванецького дійсно вистачає, адже всі його твори розібрано на цитати, які стали афоризмами, байками, анекдотами, автора яких вже почасти й не пам'ятають, бо вони "пішли в народ". І все це завдячуючи дотепності висловлювань, гостроті й парадоксальності світовідчуття, спостережливості, глибокій прозорливості та життєвій мудрості їх автора. Основний секрет такої затребуваності творчої лабораторії М. Жванецького – у імпровізації і живому діалозі з глядачем. Діалозі, який описує життя – лаконічно, гостро і саркастично. Це все те, що сьогодні так люблять глядачі у стендап-комедії.

Так народжується нове мистецтво, але беззмінним залишається літературний дар і харизма Михайла Жванецького, які так органічно вписуються у контекст нових глядацьких преференцій і естрадної "моди".

Отже, можна зробити висновок, що сьогодні М. Жванецького, фактично, можна вважати не просто класиком розмовного жанру на естраді, а й майстром стендап-комедії. Крім того, аналіз його творчого шляху дає підстави вважати, що найбільшу роль у формуванні його творчого феномена відіграли нерозривний зв'язок зі своєю батьківщиною, вплив т.зв. "одеського гумору" та співпраця з відомими представниками розмовного жанру – А. Райкіна, В. Ільєнка, Р. Карцева.

Загалом, подальше дослідження творчості М. Жванецького можна окреслити такими напрямами, як: жанрово-стильові особливості; культурно-історичні умови творчого становлення; роль у формуванні естради другої половини ХХ століття і под. Загалом дослідження феномена і творчого доробку Михайла Жванецького відкриває широкий простір для науковців різних галузей знань, зокрема мистецтвознавців, що може слугувати гарним практичним підґрунтям для підготовки майбутніх авторів та естрадних виконавців.

Література

1. Жванецкий М. М. Собрание произведений : в 5 т. / Михаил Жванецкий ; [сост. О. Сташкевич]. Москва : Время, 2009. Т. 5: Двадцать первый век. 2009. – 430, [1] с. : ил.

2. Каган М.С. Морфология искусства. Л.: Искусство, 1972. 440 с.
3. Концерт о нас с вами. Диалог с Ю. Алянским о репертуаре Жванецкого / Сов. эстрада и цирк. №4. С. 22-23.
4. Кучкина О. А. Свободная любовь: личные истории знаменитых людей. Москва : Время, 2011. 316 с.
5. Минкульт опубликовал "белый список" артистов, которым рады в Украине. URL: <http://fakty.ua/203699-minkult-opublkoval-belyj-spisok-artistov-kotorym>.
6. Осина Л. А. Языковые приемы и средства в истории отечественного каламбура : дисс. К. филол. наук : 10.02.01. Москва, 2007. 338 с.
7. Прохорова І. С. Музично-розмовні жанри на естраді / Культура України. 2014. №47. С. 206-213.
8. Райкин А. И. Без грима. Воспоминания. СПб., 2014. 432 с.
9. Смирнова М. В. Художественная специфика слова в разговорных жанрах эстрады. Стратегия речевого обучения артистов и режиссеров эстрады : дисс. к. искусств. : 17.00.01. С.-Петербург. гос. акад. театр. искусств. Санкт-Петербург, 2011. 141 с.
10. Смыкова Е. А. Комическое в массовой культуре советской России : дисс. к. философ. наук : 24.00.01. Юж. федер. ун-т. Ростов-на-Дону, 2012. 161 с
11. Столович Л. Н. Философия. Эстетика. Смех. М., 1999. 384 с.
12. Томилина Г.Я. Языковая игра в художественной прозе Михаила Жванецкого / Держава і регіони. 2013. №2-3. С. 54-59.
13. Томилина Г.Я. Фразеологические средства комического в прозе Михаила Жванецкого / Одиннадцатые Запорожские Еврейские чтения : сб. науч. трудов. Запорожье : 2007. С. 421–428.
14. Трач А. Идиостиль М. Жванецкого: языковая игра на основе нарушения кодифицированных норм / Вестник Ставропольского государственного университета. 50/2007. С. 223-227.
15. Трач А. С. Феномен М.М. Жванецкого: жанровый и прагмалингвистический аспекты: дисс. к. филолог. наук : 10.02.01. Таганрог. гос. пед. ин-т.- Таганрог, 2007. 185 с.
16. Донченко Н. Роль етюдної форми у професійній підготовці фахівця сценічного мистецтва та у творчості артиста естради. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2016. № 4. К.: Міленіум. С.70-74

References

1. Zhvanetskii, M. M. (2009). Collection of works: in 5 t. / Mikhail Zhvanetsky; [cons. O. Stashkevich]. Moscow: Time, T. 5: 430 [in Russian].
2. Kagan, M. (1972) Morphology of art. L.: Art, 440 [in Russian].
3. Concert about us and you. Dialogue with Yu. Alyansky about the repertoire of Zhvanetsky. Sov. stage and circus. №4. 22-23 [in Russian].
4. Kuchkina, O. A. (2011). Free love: personal stories of famous people. Moscow: Time, 316 [in Russian].
5. Minkullet published a "white list" of artists who are happy in Ukraine. URL: <http://fakty.ua/203699-minkult-opublkoval-belyj-spisok-artistov-kotorym>. [in Russian].
6. Osina, L. A. (2007). Linguistic methods and means in the history of the domestic pun: diss. K. filol. Sciences: 10.02.01. Moscow, 338 [in Russian].
7. Prokhorova, I. S. (2014). Musical-spoken genres on stage. Culture of Ukraine. №47, 206-213 [in Ukrainian].
8. Raykin, A.I. (2014). Without makeup. Memories. SPb., 432 [in Russian].
9. Smirnova, M. V. (2011). The artistic specificity of the word in conversational genres of pop music. Strategy of speech training of artists and stage directors: diss. to art. : 17.00.01. St. Petersburg state acad. theater. art St. Petersburg, 141 [in Russian].
10. Smykova, E.A. (2012). Komicheskaya in the mass culture of Soviet Russia: diss. K. philosopher. Sciences: 24.00.01. South feder un Rostov-on-Don, 161 [in Russian].
11. Stolovich L. N. (1999). Philosophy. Aesthetics Laughter. M., 384 [in Russian].
12. Tomilina, G.Y. (2013). Language game in the artistic prose of Mikhail Zhvanetskogo. State and regions, 54-59 [in Russian].
13. Tomilina, G.Y. (2007). The phraseological tools of the comic in the prose of Mikhail Zhvanetsky. Eleventh Zaporozhye Jewish Readings: Sat. scientific of labor. Zaporozhye, 421-428 [in Russian].
14. Trach, A. (2007). Idiostil M. Zhvanetsky: Language game based on violations of codified norms. Vestnik Stavropol State University, 223-227[in Russian].
15. Trach A. S. (2007). Phenomenon MM Zhvanetsky: genre and pragmalinguistic aspects: Diss. to the philologist Sciences: 10.02.01. Taganrog state ped In-t. Taganrog, 185 [in Russian].
16. Donchenko, N. (2016). The role of the sketch form in the professional training of the stage artist and in the performance of the stage artist. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv Kyiv: Millennium 4, 70-74[in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 5.02.2018 р.